

Essentie

In Nederland wordt sinds een aantal jaren € 0,15 statiegeld geheven op blikjes en kleine flesjes. Dit heeft al een goed effect op zwerfafval, maar het inzamelpcentage blijft sterk achter op de wettelijk vastgelegde 90%. Het voorstel is om het statiegeld dat nu niet geïnd wordt en bij het bedrijfsleven blijft hangen, terug te geven aan consumenten die wel (met moeite) blikjes en flesjes inleveren. Dit wordt geregeld door het bedrag dat een consument krijgt bij inleveren te verhogen naar € 0,20 per blikje/flesje. Het te betalen statiegeld blijft € 0,15 cent per blikje/flesje. Als het bedrijfsleven ervoor zorgt dat het inzamelpcentage omhooggaat, wordt dit uit te keren bedrag per blikje/flesje jaarlijks naar beneden bijgesteld. Dit verdeelt het geld dat nu blijft hangen in het statiegeldsysteem eerlijker en is een prikkel voor het bedrijfsleven om het systeem beter te maken.

Waarom is deze maatregel nodig?

Na een lang discussietraject is in Nederland op 1 juli 2021 statiegeld ingevoerd op kleine PET-flesjes en op 1 april 2023 ook op blikjes. Deze maatregel heeft direct zichtbaar effect. De hoeveelheid zwerfafval van blikjes en flesjes is met ongeveer 70% gedaald. Wettelijk is vastgelegd dat met statiegeld (en een beperkt deel via PMD) 90% inzameling voor recycling gerealiseerd zou worden. Dit percentage wordt echter lang niet gehaald. Dit zorgt ten eerste voor een lager recyclingpercentage en dus minder milieuvoordeel, maar ook voor een groot bedrag aan niet geïnd statiegeld dat blijft hangen bij de industrieorganisatie Verpact, die het statiegeld uitvoert. Over 2021, 2022 en 2023 ging dit al om € 374 miljoen dat consumenten te veel betaald hebben.

Hoe werkt de maatregel?

Consumenten betalen voor elk blikje of flesje dat zij kopen € 0,15. Afgesproken is dat het akkoord is dat 10% van de blikjes en flesjes niet terugkomt en dat dus 90% ingeleverd wordt. Die 10% van het geld dat blijft hangen bij de industrie, mag zij gebruiken voor het mede betalen van het systeem. Nu blijft er echter veel meer geld in het systeem hangen. En zonder hier veel ruchtbaarheid aan te geven, is nu toegestaan om een deel van de 90% (10% voor blik en 5% voor flesjes) terug te halen via het PMD-systeem. Consumenten lopen zo echter dit geld mis, dus deze uitzondering in de statiegeldwet zou moeten worden geschrapt.

Daarnaast zal in de jaren 2025, 2026 en 2027 het statiegeld dat uitgekeerd wordt per blikje/flesje worden verhoogd naar € 0,20. Dit wordt opgenomen in de statiegeldregeling. Als in 2026 de industrie, zoals beoogd, de 90% wel haalt dan gaat het statiegeld dat uitgekeerd wordt weer naar € 0,15. Of als € 0,20 bevalt dan kan ook het door de industrie te innen statiegeldbedrag worden verhoogd naar € 0,20. Kern is dat het te innen en uit te keren bedrag dan weer gelijk worden. Maar als de industrie die 90% niet heeft gehaald dan wordt het statiegeldbedrag het opvolgende jaar steeds € 0,01 hoger voor elke procent afwijking van de beoogde 90%. Dit geeft een financiële prikkel voor de industrie om daadwerkelijk 90% inname te gaan realiseren. Bij een tussentijdse verhoging van het statiegeld de komende jaren, blijft de extra uitkering van € 0,05 staan. Dus als het statiegeld naar € 0,25 zal gaan, dan is er een tijdelijke uitkering van € 0,30.

Wie komen in aanmerking?

Alle consumenten krijgen een hoger statiegeldbedrag retour als zij blikjes of flesjes inleveren. De eerste drie jaar is dit € 0,20 in plaats van € 0,15. Alle supermarkten en inleverlocaties moeten meedoen.

Het kostenplaatje

De Inspectie Leefomgeving en Transport rapporteert op basis van cijfers van Verpact dat over 2021, 2022 en 2023 er € 374 miljoen aan geïnd statiegeld niet is uitgekeerd aan consumenten. Over 2024 is nog geen bedrag bekend gemaakt.

Jaarlijks worden er 2,4 miljard blikjes verkocht, waarvoor allemaal statiegeld geldt. Dit gaat om een bedrag van € 360 miljoen per jaar. Daarnaast worden er 1,1 miljard flesjes verkocht, waarvan naar schatting 15% geen statiegeldplicht heeft. Hierbij gaat het dus om 935 miljoen flesjes en € 140 miljoen aan statiegeld. Voor blikjes en flesjes komt er dus samen € 500 miljoen aan statiegeld per jaar binnen. Als alle 3,335 miljard eenheden ingeleverd zouden worden dan zou dat ook weer uitgekeerd worden. Dat 10% niet ingeleverd wordt en dat er dus € 50 miljoen is om het systeem deels mee te betalen, achtte de regering acceptabel. Op dit moment blijft er veel meer geld in het systeem hangen en dat is nu financieel gunstig voor de industrie.

Op dit moment meldt Verpact over 2024 dat 74,7% van de kleine PET-flesjes en 78,1% van de blikjes via statiegeld wordt ingeleverd. Dat is duidelijk lager dan de eerder beoogde 90%. (Formeel mag bij blikjes ook 10% via het PMD-systeem worden ingeleverd; dit geldt ook voor 5% van de flesjes, dus de overheid heeft 90% nu vertaald naar 80% en 85%. Milieudefensie stelt voor om dit op 90% te houden.) Over 2024 bleef er dus € 35 miljoen (flesjes) en € 78 miljoen (blikjes), dus samen circa € 113 miljoen aan niet geïnd statiegeld over. Dat is ook weer meer dan € 60 miljoen meer dan redelijk is om bij de industrie te laten, volgens Milieudefensie.

Het voorstel is om minimaal drie jaar € 0,05 extra aan statiegeld uit te keren, om de grote en nog steeds groeiende pot geld terug te geven aan consumenten. Als we uitgaan van 78% inname (van blikjes) dan kost dat € 130 miljoen per jaar (3,35 miljard x 0,8 x 0,05). Na drie jaar is de eerder gespaarde € 374 + € 60 = € 434 miljoen dan grotendeels teruggegeven aan de consument (€ 390 miljoen van € 434 miljoen). Deze hogere statiegelduitbetaling geldt daarmee dus in 2025, 2026 en 2027.

In 2027 wordt beoordeeld of de industrie de beoogde 90% inname gehaald heeft in 2026. Als dat zo is, wordt het statiegeldbedrag dat de consument ontvangt, weer gelijk aan het bedrag dat hij heeft betaald. Als de 90% nog niet gehaald wordt dan geldt dat het uit te keren statiegeldbedrag verhoogd blijft met € 0,01 voor elke procent afwijking van de beoogde 90%. Dus als 88% inname gehaald wordt, wordt het uit te keren statiegeldbedrag € 0,17. Deze prikkel maakt het voor de industrie interessant om daadwerkelijk de 90% inname te realiseren. Bij 1% minder inname blijft er per jaar € 5 miljoen aan niet-geïnd statiegeld hangen bij de industrie; bij € 0,01 meer uit te keren statiegeld per blikje/flesje kost dat de industrie per jaar € 26 miljoen extra.

Voor consumenten die hun blikjes en flesjes inleveren, is dit financieel gunstig. Ook voor mensen die blikjes en flesjes van straat of in de natuur oprapen, is dit gunstig. Netheid en opruimen worden hiermee beloond.

De kosten van de overheid

Dit voorstel geeft vrijwel geen kosten voor de overheid. Alleen een beperkte wetwijziging is nodig.

Wat is de bijdrage aan CO₂- en zwerfafvalreductie?

Deze maatregel zal leiden tot snellere toename van de hoeveelheid goed ingeleverde blikjes en flesjes. Voor blikjes die voornamelijk van aluminium zijn, is netto 4% meer recycling van aluminium mogelijk (nu 92%, potentie 96%). Dat gaat om 1,2 kton aluminium, wat ongeveer 8,8 kton CO₂ bespaart. Voor kleine PET-flesjes is een extra voordeel van 6 kton CO₂-reductie mogelijk. Bij elkaar is bij een stijging naar 90% inname 15 kton CO₂-reductie mogelijk.

Daarnaast is de verwachting dat bij een betere inname van statiegeldverpakkingen de zwerfafvalreductie kan stijgen van de huidige -70% naar -90%.

Wat betekent het voor consumenten?

Consumenten die actief meedoen aan het statiegeldsysteem, krijgen een beloning voor hun goede gedrag. Bedrijven krijgen hiermee ook een prikkel om snel het statiegeldsysteem beter te maken, waardoor inleveren ook makkelijker wordt. Er moeten meer inleverlocaties komen, meer machines, minder vaak defecte machines, etc.

Voor de koopkracht van consumenten is dit een positieve maatregel. De € 130 miljoen aan uitgekeerd statiegeld per jaar komt neer op een voordeel per huishouden van ongeveer € 15 per jaar (8,4 miljoen huishoudens).

Bronnen: ILT, Verpact en CE Delft, 2017: Kosten en effecten statiegeld op blikjes en flesjes; CE Delft, 2025: Evaluatie Statiegeld. Dit idee is mede gebaseerd op input en feedback van Erik van der Werf.

Colofon

Delft, CE Delft, februari 2025

Deze publicatie is geschreven door:
Geert Bergsma

Publicatienummer: 25.240410.059

Oprachtgever: Milieudefensie

Alle openbare CE-publicaties zijn verkrijgbaar via www.ce.nl

© copyright, CE Delft, Delft

CE Delft

Committed to the Environment

CE Delft draagt met onafhankelijk onderzoek en advies bij aan een duurzame samenleving. Wij zijn toonaangevend op het gebied van energie, transport en grondstoffen. Met onze kennis van techniek, beleid en economie helpen we overheden, ngo's en bedrijven structurele veranderingen te realiseren. Al sinds 1978 werken betrokken en kundige medewerkers bij CE Delft om dit waar te maken.